การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

The Development of Behaviors Through Buddhist Ethics of Primary School Students Grades 5-6 At Ban Song Hong Hong Noi School, Kam Phi Subdistrict, Borabue District, Mahasarakham Province

พระคมสัน สุวณฺณโชโต[1], สุวิน ทองปั้น[2],
พระชัยยะ โกมโล[3], พระอธิการประมวล อธิปณฺโญ[4] และ อุทัย กมลศิลป์[5]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2,3,4]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด[5]
Phrakomson Suwannachoto[1], Suwin Thongpan[2],
PhraChaiya Komaro[3], PhraAtikarnPramaul Athipanyo[4] and Uthai Kamonsin[5]
Mahachulalongkornrajavidyalayai University, KhonKaen Campus[1,2,3,4]
Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus[5]
Corresponding Author, E-mail: khmsansuwnnchoto@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน 3) พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน และนักเรียน จำนวน 10 คน

---

* ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2566
Received: 7 November 2023; Revised: 19 ธันวาคม 2023; Accepted: 27 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ใน 4 ด้านดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ หลักกตัญญูกตเวที คือ การรู้คุณและตอบแทนคุณ อิทธิบาท 4 คือ ความรัก ความพากเพียร ความเอาใจใส่ ความไตร่ตรอง และทิศ 6

3. การพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย โดยการจัดกิจกรรมคือการไว้พระสวดมนต์ปฏิบัติวิปัสสนากรรม อบรมพุทธจริยศาสตร์ในเรื่อง กตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 และ ทิศ 6 ทำให้พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ คือ 1) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การพัฒนา; พฤติกรรม; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the behaviors of Primary School Students, grades 5-6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kamphi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province; 2) to study Buddhist ethics in developing behavior of students 3) to develop undesirable behavior with the principles of Buddhist ethics of students at Ban Song Hong Hong Noi School. This study was carried out by means of qualitative research. The research tools used were an in-depth interview and a behavioral observation form. Key informants included one administrator, four teachers, and 10 students.

The research results were as follows:

1. Behaviors of Primary School Students, grades 5-6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kamphi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province in 4 areas as follows: (1) responsibility for learning, (2) responsibility for student discipline, (3) social responsibility and (4) environmental responsibility.

2. Buddhist ethical principles used to develop behavior of students, one who is grateful and repays the done favor; Four Iddhipāda, aspiration, effort, thoughtfulness, and investigation; Six Disa.

3. The development of Behaviors through Buddhist Ethics of Primary School Students grades 5, 6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kam Phi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province, the activities organized were: paying homage to monks, chanting, and practicing Vipassanā, training in Buddhist ethics regarding Kataññūkatavedī, Four Iddhipāda and Six Disa. This caused student behavior to change desirably, namely (1) students are responsible for learning, (2) students are responsible for student discipline, (3) students are responsible for society and (4) Students are responsible for the environment.

Keywords: Development; Behaviors; Buddhist Ethics

บทนำ

การศึกษาไทยโดยมีภาครัฐเป็นผู้ดูแล และกำกับมาตรฐาน และยังเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย ได้กำหนดให้พลเมืองไทยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องเข้ารับการศึกษาอย่างช้าสุดเมื่ออายุ 7 ปี ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับชั้นประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี ทั้งนี้รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนการบริหารและการควบคุมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันการศึกษาไทยมีทั้งสิ้น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาของไทยถูกมองว่าล้าหลังและล้มเหลวเสมอมา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เปิดเผยเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ว่า เด็กไทยมีระดับเชาวน์ปัญญา 98.59 ซึ่งต่ำกว่าค่ามัธยฐานของเชาวน์ปัญญาทั้งโลกที่ระดับ 100 (การศึกษาในประเทศไทย, 2566)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กล่าวถึงเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ในหมวด 6 ว่า สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพทั้งภายในและการประกันคุณภาพภายนอกตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด โดยการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไปข้อ 5 ที่ให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทกปีโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

และการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อมีการจัดการศึกษาของชาติในแนวทางเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพดังที่กล่าว ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในด้านการจัดการศึกษาจึงต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานภายนอกที่มีหน้าที่ในการประเมินจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประเมินกระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษานั้น ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวได้แก่ สำนักรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาให้มีหน้าที่ตรวจสอบและประเมินการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ได้เกณฑ์คุณภาพที่ตั้งไว้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมั่นใจในการบริหารจัดการในสถานศึกษานั้น ๆ ว่ามีคุณภาพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 12-14)

นักเรียนไทยปัจจุบันนี้ยังมีปัญหาด้านพฤติกรรมอยู่หลายประการ เช่น 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำหรับสาเหตุของพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน การหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนแบบวัฒนาธรรมต่างชาติที่ลั่งไหลเข้ามา (พัทยา คงยุทธ, 2548 : 2)

พฤติกรรมนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่เน้นด้านวัตถุมากเกินไปจนละเลยด้านจิตใจ ปัญหาที่ตามมา คือ ทำให้เกิดการแข็งขันสูง มีการแกร่งแย้งชิงดีชิงเด่นกัน ทำให้การดำเนินชีวิตยึดเอาวัตถุเป็นเป้าหมายหลักจนทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน การทำงานต่าง ๆ ต้องใช้เงินตราเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน แม้แต่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็ใช้เงินตรา พ่อแม่ต้องทำงานอย่างนักเพื่อแสวงหาวัตถุเงินทองจนไม่มีเวลาให้กับบุตรหลาน จนทำให้เด็กขาดความอบอุ่น จนเป็นสาเหตุทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สำหรับพฤติกรรมนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Hidreth, 1966 : 424)

นักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 จะต้องพัฒนานักเรียนให้ทัดเทียมกับโรงเรียนอื่นตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐาน สานสัมพันธ์ชุมชน พัฒนาคนด้านคุณธรรมและเทคโนโลยี ตามวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามพันธกิจของโรงเรียน 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา 2) พัฒนาปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามตามแบบไทย 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีและใช้นวัตกรรม

ในการบริหารจัดการบริหาร 4) พัฒนาความรู้เคียงคู่คุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพประสานความร่วมมือกับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ปีการศึกษา 2565 : 11)

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนการพัฒนาจิตใจต้องใช้พุทธปรัชญา เพราะพุทธปรัชญาให้ทัศน์ว่ามนุษย์ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กายกับจิตใจ สำหรับพฤติกรรมของมนุษย์คือการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับจิตใจ พุทธปรัชญาจะให้ความสำคัญกับจิตใจมาก เพราะจิตใจจะเป็นตัวสั่งงานให้กายกระทำตาม จึงมีคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เมื่อเป็นเช่นนี้การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาที่จิตใจ เมื่อจิตใจพัฒนาดีแล้วพฤติกรรมการแสดงออกก็จะดีไปด้วย การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนต้องพัฒนาตั้งแต่เด็กเพราะเด็กจะฝึกได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ดั่งวาทกรรมที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม่แก่ดัดยาก” พุทธจริยศาสตร์เป็นเสมือนบทบัญญัติของความดีที่ส่งผลพฤติที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ การทำความเข้าใจกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์และโทษที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีคุณธรรมจริยธรรมและการขาดคุณธรรมและจริยธรรม (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548 : 85) ถ้าไม่มีการทำวิจัยพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะส่งผลเสียต่อสังคมและประเทศชาติ ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จบการศึกษาไปเด็กเหล่านี้ก็จะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก็จะติดตัวเด็กไป เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไปสู่สังคมและจะสร้างความเสียหายให้กับสังคมประเทศชาติสืบต่อไป

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างบนนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยใน “การพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพร้า อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเมื่อเขาได้เจริญเติบโตขึ้นจะได้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรม

2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก 3 เกณฑ์ดังนี้

1) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6

2) เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3) เป็นผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน 2) ครูผู้สอน 4 คน 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 15 คน

4. เครื่องมือการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกตพฤติกรรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วร่างคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำ

3) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมตามอาจารย์ที่เสนอแนะ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในตรวจสอบ

4) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมตามที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่เสนอแนะแล้วพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกใน 4 ด้าน 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2) การสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตดูพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่แสดงออกใน 4 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยแต่งนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูล จึงนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ทำการตีความแปลความหมาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน สำหรับพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 ที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ไม่ขยันมั่นเพียรในการเรียน สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้น้อย การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อย และการใช้สื่อในการเรียนการสอนยังไม่หลากหลายเพียงพอต่อการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเสริมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมยังไม่เพียงพอ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกในบทบาทของตนเองต่อการเรียนน้อย

2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน เช่น การมาเรียนตรงเวลา การเข้าแถว การแต่งกาย การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน การมีจิตสำนักในความเป็นนักเรียน รวมไปถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนยังขาดการเอาใจใส่ พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนอย่างเดียวที่จะต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน แต่ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกฝ่ายต้องช่วยกันพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม นักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่บ้าง เช่น การขาดการดูแลเอาใจใส่ในการรักษาทรัพย์สินของส่วนรวมหรือทรัพย์สินของโรงเรียนการขาดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้อื่น การช่วยเหลือเพื่อนหรือช่วยเหลือผู้อื่นและการมีจิตสาธารณะ การทำประโยชน์แก่สังคม เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่แยกขยะ การดูแลความสะอาดภายในห้องน้ำ ห้องเรียน อาคารเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ยังเป็นปัญหาเบื้องต้นของนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้อง ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีความกตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 และทิศ 6 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1) หลักกตัญญูกตเวที เป็นพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นคนดี ทางโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่กตัญญูต่อผู้ที่มีพระคุณหรือผู้ที่ทำประโยชน์แก่ตนเอง โดยปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกต่อผู้ที่มีบุญคุณด้วยการทำความดีตอบแทน ด้วยการปฏิบัติตอบแทน ด้วยการให้สิ่งของตอบแทน การรู้จักบุญคุณและตอบแทนนั้นทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าคนดี ดั่งคำภาษาบาลีที่ว่า “นิมิตตำ สาธุ รูปานำ กตญญู กตเวทิตา ซึ่งแปลว่า ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี” เด็กที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ ปุพพการีชน และสิ่งแวดล้อม แสดงถึงความเป็นนักเรียนที่ดี ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักกตัญญูกตเวที มาพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสำนักงานการศึกษาขั้นประถม (สพฐ.) ซึ่งมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

(1) กตัญญู คือ การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ รู้อุปการะที่ท่านทำให้รู้คุณท่าน ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานชั้นต้นของลูก ลูกจะต้องรู้จักบุญคุณของพ่อแม่ บุญคุณของพ่อแม่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าพ่อแม่มีอุปการะต่อเราตั้งแต่แรกเกิดจนเติบใหญ่ อุปการคุณที่พ่อแม่มีต่อลูกจะแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ เพราะพ่อแม่มีเจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน เป็นการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ลูกมีความสมบูรณ์ทั้งกายและใจ เมื่อลูกสำนึกถึงคุณข้อนี้ จึงชื่อว่า เป็นคนกตัญญู

(2) กตเวที คือ การตอบแทนคุณท่าน สนองคุณท่าน ประกาศคุณท่าน หรือความเป็นผู้สนองคุณท่าน กตเวที เป็นคุณธรรมขั้นที่ 2 ซึ่งสูงกว่ากตัญญู เพราะกตเวทีเป็นการทดแทนพระคุณผู้ที่ทำประโยชน์แก่เราก่อน

2) อิทธิบาท 4 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การดำเนินชีวิต และการทำงาน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ฉันทะ คือความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีใจชอบในสิ่งที่ทำและเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำการทำงานอะไรก็ตามถ้าจะให้ประสงความสำเร็จจะต้องเริ่มต้นจากความรักความชอบก่อนเสมอ เมื่อมีความชอบมีความรักในงานแล้วก็จะทำงานนั้นอย่ามีความสุขและผลงานออกมาก็จะดีและมีความภูมิใจ

(2) วิริยะ คือ ความเพียร ความมุ่งมั่น ความพยายาม ถ้าเรามีความเพียรแล้วก็อนุมานได้ว่างานที่ทำนั้นต้องสำเร็จ สำหรับความเพียรที่จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมาจากความรัก ความชอบเป็นพื้นฐาน เมื่อนักเรียนรักในการเรียน ชอบในการเรียนจะทำให้นักเรียนมีความเพียรพยายามเรียนให้ประสบความสำเร็จและเป็นการเรียนที่มีความสุข

(3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ความตั้งใจ การเอาใจจดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามมา สำหรับการเอาใจใส่ในหน้าที่การงานหรือการเรียนของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานต่อเนื่องมาจาก นักเรียนมีความรัก ความเพียรในการศึกษาเล่าเรียน นักเรียนจึงจะเอาใจใส่

(4) วิมังสา คือ การตรึกตรอง ไตร่ตรอง การทบทวนในสิ่งที่ทำมาแล้ว ซึ่งเป็นขั้นที่ 4 ของการทำงานที่ประสบความสำเร็จ คือขั้นที่หนึ่งมีใจรัก (ฉันทะ) ขั้นที่สองมีความมุ่งมั่น (วิริยะ) ขั้นที่ 3 เอาใจใส่ในการทำงาน (จิตตะ) และขั้นที่ 4 ขั้นนำเอางานมาพิจารณา (วิมังสา) โดยใช้วิจารณญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ถ้าผู้ใดทำสี่ขั้นตอนนี้สมบูรณ์ผู้นั้นย่อมประสบผลสำเร็จในงานที่ทำ

3) ทิศ 6 คือ หลักปฏิบัติต่อกันและกันของการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุข เมื่อคนอยู่ร่วมกันในสังคม ทางพระพุทธศาสนาจึงวางหน้าที่ให้คนปฏิบัติต่อกัน ดังนี้

(1) ปุรัตถิมทิส คือ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา คุณพ่อคุณแม่เป็นผู้มีอุปการคุณคนแรก เพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดหรือให้ชีวิตและรับผิดชอบต่อชีวิตโดยการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี จนเราเติบใหญ่ ท่านให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นชีวิต เลือดเนื้อ รวมทั้งความเป็นคน เราได้มาจากท่านทั้งนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงจัดให้ท่านทั้งสองไว้ข้างหน้าหรือเป็นทิศเบื้องหน้า

(2) ทักขิณทิส คือ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญกับชีวิตของเราอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านสอนเราตั้งแต่ ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ให้รู้จักการรักษาเนื้อรักษาตัวให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ตลอดจนสอนให้รู้จักการทำมาหากิน ท่านจึงเป็นบุคคลที่ต้องเคารพกราบไหว้บูชา สำหรับทิศเบื้องขวา เป็นหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติต่อกันตามหลักพุทธจริยศาสตร์ พระพุทธองค์ได้วางหลักการหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันและกันระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์

(3) ปัจฉิมทิส คือ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยาหรือสามี ถ้าตรงกลางเป็นผู้ชายทิศเบื้องหลังก็เป็นภรรยา ถ้าตรงกลางเป็นผู้หญิงทิศเบื้องหลังก็เป็นสามี แต่ถ้าตรงกลางเป็นเด็กหรือเป็นผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน ทิศเบื้องหลังก็ไม่มี

(4) อุตตรทิส คือ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหายหรือเพื่อน มิตรมีหลายประเภท พระพุทธองค์ทรงตรัสให้คบมิตรแท้ซึ่งมี 4 ลักษณะ คือ 1) มิตรมีอุปการะ 2) มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข 3) มิตรแนะประโยชน์ 4) มิตรมีความรักใคร่ ในการดำเนินชีวิตในสังคมมิตรถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะ

มิตรจะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือเกื้อหนุน ค้ำจุนให้เราประสบความสำเร็จ ดั่งวาทกรรมที่ว่า “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน : บินก็ไม่ได้ โตก็ไม่ได้” ถ้าใครไม่มีเพื่อนยากที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

(5) เหฏฐิมทิส คือ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้ ลูกน้อง และนายจ้าง เป็นหน้าที่ทั้งสองฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน โดยที่ลูกจ้างต้องปฏิบัตินายจ้างและนายจ้างต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างอย่างเป็นธรรม โดยไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

(6) อุปริมทิส คือ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณชีพราหมณ์ พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจ พระสงฆ์เป็นผู้ที่สูงด้วยคุณธรรม เป็นผู้ชี้ทางสวรรค์ พุทธศาสนิกชนควรบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4

3. พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในด้าน 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยหลักกตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 และทิศ 6 การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานักเรียน การนำพุทธจริยศาสตร์มาส่งเสริม อบรม และปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม รวมไปถึงการปฏิบัติต่อสังคมที่ถูกต้อง ซึ่งทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนฟังรายการธรรมะ และส่งเสริมให้นักเรียนไหว้พระสวดมนต์ เจริญภานา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรมของโรงเรียนโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นรายด้าน ดังนี้

(1) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ด้วยกตัญญูกตเวที และอิทธิบาท 4 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภานา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม หลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยพุทธจริยศาสตร์ผ่านไป 1 เทอม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่ออยู่บ้านก็รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของลูก เชื่อฟังคำสั่งผู้ปกครอง และโรงเรียนยังส่งเสริมให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพของโรงเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนฟังรายการธรรมะเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนไม่เกรียดคร้าน นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืน และเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความมีระเบียบวินัย ด้วยทิศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภานา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม หลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยพุทธจริยศาสตร์ผ่านไป 1 เทอม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยดีขึ้น เช่น นักเรียนรักษาความสะอาดของห้องเรียน และบริเวณเป็นประจำ นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมกับจรรยามารยาท และข้อบังคับข้อตกลงของโรงเรียนด้วยว่าก่อนจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ทุกคนต้องยอมรับกฎระเบียบอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การมาโรงเรียน การเข้าแถว การรักษาความสะอาด นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเข้าแถว การต่อคิวเพื่อซื้อสิ่งของ ทางโรงเรียนได้ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย เมื่อต้องซื้ออาหารในโรงครัว ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนที่ถูกต้อง

(3) ความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกตัญญูกตเวที ทิศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภานา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ต่อเวลา ต่อหน้าที่ มีความจริงใจไม่ใช่เล่ห์กลกับเพื่อน รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่ กิจกรรมจะสอนให้นักเรียนเป็นคนซื่อสัตย์ พูดจริงทำจริง เป็นคนตรงไปตรงมา รักในความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ก็มักจะนำไปคืนเจ้าของ โดยนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ ส่วนใหญ่นักเรียนมีการช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมายจากครู นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีงามซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์และความมีน้ำใจตามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยกตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 และ ทิศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภานา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนดีขึ้น เช่น การทิ้งขยะเป็นที่ ทำความสะอาดโรงเรียน และบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ก็จะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือคุณครู และรับอาสาครูเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในลักษณะจิตสาธารณะ ซึ่งการทำหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและสังคม นอกจากนั้นการบำเพ็ญประโยชน์ยังมีความหมายถึงการเสียสละ คือการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนนั้นต้องใช้หลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักคุณธรรมเข้าไปอบรม หรือปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบรรชร กล้าหาญ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลการบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้เรียนด้วยกิจกรรมบัตรคุณธรรมและระบบคู่สัญญา : กรณีศึกษานักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.1) สังกัดวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการประมงทั่วไป ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 147 คน พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้วยบัตรคุณธรรมและระบบคู่สัญญา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับการแสดงพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 1.29 และหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้วยบัตรคุณธรรมและระบบคู่สัญญา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับการแสดงพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันในระดับมาก โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 1.59 สำหรับลักษณะพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมประกอบด้วย การใช้คำพูดและกิริยาที่เหมาะสม การซื่อสัตย์และเสียสละ การมีเมตตา การมีวินัยปฏิบัติตามกฎกติกา การควบคุมอารมณ์ และการตัดสินใจ การพิจารณาเพื่อปรับปรุงตนเอง การขยันหมั่นเพียรและรับผิดชอบ การประหยัดและอดออม และพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีลักษณะการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0 .01 นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรมบัตรคุณธรรมและระบบคู่สัญญา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 2.54” และสอดคล้องกับวีณา ประชากูล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของ นักเรียนระดับประถมศึกษา” พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมอันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ของจริยธรรม ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะ

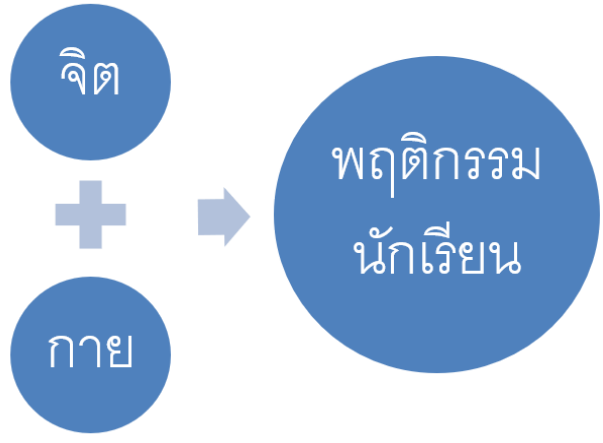
การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยให้ได้ผลที่ชัดเจนขึ้นควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และ การวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) เกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน ดังนี้

1) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

2) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์แบบมีส่วนร่วม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัย คือทำให้รู้ว่ามนุษย์ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กายกับจิตใจ สำหรับพฤติกรรมของคนที่แสดงออกนั้นเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับจิต ซึ่งทั้งสองส่วนมีหน้าที่ต่างกันดังนี้ จิตจะเป็นตัวสั่งการ ส่วนกายจะเป็นผู้ปฏิบัติการตามจิตสั่ง ดังที่มีวาทกรรมที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนต้องไปพัฒนากายกับจิตไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

การศึกษาในประเทศไทย. (2566). วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2566. https://th.wikipedia.org/wiki/

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. (2548). จริยศาสตร์ : ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนะกบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

พัทยา คงยุทธ์, (2548), การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัษฎา อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อยปีการศึกษา 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1.

บรรชร กล้าหาญ. (2548). การบรูณาการเสริมสร้างคณธรรมด้วยกิจกรรมบัตรคุณธรรมและระบบคู่สัญญา. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่.

วีณา ประชากูล. (2549). การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา. (รายงานการวิจัย). ศูนย์วิจัยและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

Hildreth, Gertrude H. (1966), Introduction to the Gifted, New York : Mcgraw-hill Book Co.